

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

Digres. 29. Quid sit intellectus age[n]s, ad tex. com. 95.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

exornant; adest intellectus agens, qui eas ex prioris intellectus potestate educit; denique ex intellectu patibili formique intellectibus ens exitit compositum in intelligentium genere perfectissimum.

Digressio xxx. Quid sit intellectus agens.

Dvas ob causas ad agentis intellectus naturam constituedam digrediedum mihi esse hoc loco cenleo. Primum quonia interpretes Gracos tum digredientes, tum inter se digladiates video. Deinde ne subsiquens interpretatio laborare atque huc illucque temere impelli ac nutare sepe cogatur. Duo autem praestanda mihi sunt. Tum veterum peripateticorum sententia diligenter ac fideliter commemoranda. Tum quid vero magis consentaneum videatur, constituendum.

1. Que Theophrasto fuerit de intellectu sententia.

ERgd vt eos mittam, quos Themistius sensisse commemorat agentem intellectum primas illas propositiones esse, quae ceterarum in nobis cognitionem pariunt. Nam ea, quae de hoc intellectu ab Aristotele traduntur, cum esse diuinum, impatibilem, immortalem, sempiternum, separatum, substantia sua actionem; propositionibus illis nullo modo conueniunt. Que Theophrasto fuerit de intellectu sententia, ex libro de phantasia & intellectu Priscianique commentatione licet colligere. Fuit autem hac. Agentem intellectum animae virtutem non esse, sed abstractam prorsus substantiam. Sic enim ratiocinatus fuisse videtur. Quonia intellectus immaterialis existit, perinde iudicandum de illo est, atque de immaterialibus ceteris. Sic enim Aristoteles prodidit. Iam in immaterialibus idem est, quod intelligit, & quod intelligitur; id est intellectus & intellectibilis forma. Siquidem ipsa seipsis per suam essentiam intellectibilia sunt: neque vllibi potest esse diuisio. Quare quidquid materialium quoque separatur a materia, tum intellectibile actu, tum intellectus statim euadit; hoc est tum intellectibilis forma, tum intellectus. Porro ex materia consortio priuatio nascitur: quae igitur immateriales formae sunt, priuatione carent. Itaque vita formique plenae existunt. Immo idem cum formis; cum ipsamet intellectibiles formae sint. Cum ergo intellectus omnis immaterialis existat, eiusmodi erit intellectibilis forma; quae priuatione prorsus carens, tota sit vita intellectibilisque formis plena. Earque omnes formae tum inter se, tum cum intellectu vnica maxime sunt & indiuiduae: quippe quae nil aliud sunt, quam intellectibilis ipsius intellectus essentia: praesertim vero cum vita quaelibet, quae in seipsam conuertitur, indiuidua sit.

Ceterum tribus modis habere se possunt entia haec immaterialia. Aut enim ab omni materia quoque separatae substantiae subsistunt, in seipsis penitus indiuiduae: aut explicantur quodam modo, expanduntur, & conuertuntur ad materiam & corpus: aut inter haec mediae sunt, indiuiduae in se, explicatarum tamen determinatrices. Hinc triplex intellectus existit. Primus separatus, qui actu semper est, perfectus, semper intelligens, primoque gradu res omnes intellectibiles. Alter participatus ab anima, qui animalis propterea vocatur, quod animae virtus sit. Is actus quidem est, & res omnes

intellectibiles; sed secundo gradu. Quoniam propter cognationem cum anima & inclinationem ad materiam corpusque diuiduum, tum ab vnitate essentiae atque actionis impartibilitate cecidit: tum intellectibiles formae, quae sunt in ipso, obseuatae quodammodo fuerunt. Quocirca vt intelligat, intellectu indiget illo primo: tum vt ad intellectiorem penitus indiuiduam reuocetur: tum vt intellectibilia, quae sunt in ipso, a praefulgidis intellectibus separatis ac sinceris primi illius intellectus illustrentur perfectaue intellectibilia fiant. Quam ob causam Aristoteles primum illum intellectum Solis lumini comparauit agentemque intellectum nominauit. Animalis autem hic noster patibilis seu patiens dicitur, quod ab illo primo perfectiatur. Tamen si improprie & per similitudinem passio vocatur: siquidem is actione potius a seipso circa intellectibilia deprompta, quam passione ab alio illata, perfectitur. Vt enim in inclinatione ad corpora casus ab intellectu contingit; sic in perspicua ad seipsum reuersione atque ad primum & sincerum illum conuersione perfectio intellectus nostri tota consistit. Propterea potestate interdum est, interdum actu; per sepe imperfectus, aliis perfectus. Nec tamen ab externis rebus perfectitur vt sensus; sed a seipso potius incipit, & quae sunt cognoscenda producit ac res ipsas inuenit, dum semetipsum ingreditur; atque ad superiorem intellectum conuertitur. Hinc anima mobilis definitur. Quia tum ad ignorationem fertur, quatenus ad deterius, hoc est ad corpus & materiam inclinatur: tum scientia perfectitur, quatenus ad superius, id est ad intellectum conuertitur. Ita quandoque imperfecta est, quandoque perfecta. Imperfecta dum ignorat: diciturque potestate esse, quia cognoscendi vim habet. Dum autem scit, iudicatur perfecta; tum in actu primo, si habitum scientiae habeat, nec eo tamen vtatur; tum actu secundo, si actum illius promat. Quare cum primus intellectus idem semper sit actu & perfectus: animalis hic noster existit triplex; potestate, habitu, & actu. Ille simplicem & eundem semper intelligendi modum habet, quo insitas sibi formas inspicit, & per eas tum seipsum intelligit, tum cetera tanquam effecta per suas causas. Hic autem noster duplicem. Alterum simul cum sensu & phantasia progredientem ad exteriora. Alterum sibi proprium, quo solus ipse sincere vtens ratione, atque in seipsum rediens & ad superiorem intellectum conuersus formas contempletur suas: nec seipsum modo cognoscit, sed immaterialia quoque cetera & materialia. Immaterialia quidem, tanquam suis rationibus similia & coniugata. Materialia vero, vt ex eausa cognoscens effecta, quae causa similia sunt.

Porro primum illum intellectum agentem separatum esse neque animae virtutem: duobus modis visus est confirmare Theophrastus. Primum quia vt per inclinationem & progressionem ad corpus intellectus alter, qui est noster, imperfectus efficitur & potestate; sic fieret ille, si animae virtus esset, quae actus existit corporis. Si igitur perfectus semper & actu est, ab omni corpore & anima separatus plane subsistit. Deinde quoniam qui geminam hanc duplicis intellectus agentis & patiens essentiam in nobis cogitet, geminasque virtutes & actiones; si ea omnino disiunctae sint, profecto vnum animal multum.

Agentis intellectum virtutem animae non esse.

NNNN